

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 18 oktober 2006

Mål nr

Ö 934-06

SÖKANDE

Lars OLLE Axelsson, 550118-4096

Frihetsberövande: Intagen i kriminalvårdsanstalt

O D Kroks gata 44 B

254 43 Helsingborg

Ombud: Advokat Jan Askblad

Juris doktor Erik Danielssons Advokatbyrå AB

Box 171 85

200 10 Malmö

MOTPART

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

SAKEN

Resning

TIDIGARE AVGÖRANDE

Hovrätten över Skåne och Blekinge, dom den 12 november 2004 i mål

B 2222-04

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen avslår resningsansökningen.

För biträde åt Cecilia Axelsson i Högsta domstolen tillerkänns advokaten Elisabeth Heijne ersättning av allmänna medel med fyratusenfemhundratvå (4 502) kr, avseende arbete. Denna kostnad skall stanna på staten. I ersättningen ingår mervärdesskatt med 900 kr 50 öre.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Hovrätten över Skåne och Blekinge dömde den 12 november 2004 Olle Axelsson för grov våldtäkt och grovt sexuellt utnyttjande av underårig till fängelse sex år. Vidare ålades Olle Axelsson att betala skadestånd till Cecilia Axelsson med 350 000 kr jämte ränta. Högsta domstolen fann i beslut den 14 december 2004 inte skäl att meddela prövningstillstånd. Hovrättens dom stod därmed fast.

Olle Axelsson har ansökt om resning i målet.

Riksåklagaren har motsatt sig att resning beviljas.

SKÄL

Bakgrund

Olle Axelsson har mot sitt nekande dömts för gärningar begångna under åren 1989–1998 mot dottern Cecilia Axelsson, född år 1984. Brotten har

rubricerats som grov våldtäkt i fyra fall och grovt sexuellt utnyttjande av underårig i ett fall.

Till stöd för åtalet åberopades muntlig och skriftlig bevisning. Förutom att förhör hölls med Cecilia Axelsson inför både tingsrätten och hovrätten hördes ett flertal vittnen. Som skriftlig bevisning förebringades bland annat ett rättsintyg avseende Cecilia Axelsson, dagtecknat den 30 juli 2004, utdrag ur e-postmeddelanden och brev från henne samt några dikter som hon uppgavs ha skrivit.

Tingsrätten fann att Cecilia Axelsson på ett synnerligen trovärdigt sätt lämnat en mycket detaljrik berättelse om de övergrepp som hon enligt åtalet hade utsatts för och att hennes uppgifter vann stöd av den övriga utredningen i målet. Hovrätten delade tingsrättens bedömning i fråga om Cecilia Axelssons trovärdighet. Vidare fann hovrätten sammantaget att hennes berättelse framstod som rimlig i och för sig, att den vann ett mycket starkt stöd av den övriga utredningen och att någon annan tänkbar förklaring än att hon hade återgett vad som verkligen hänt inte hade framkommit. Hovrätten ansåg därför liksom tingsrätten att Cecilia Axelssons uppgifter skulle läggas till grund för bedömningen i ansvarsfrågan.

Parternas inställning och utredningen i resningsärendet

Olle Axelsson har till stöd för sin ansökan om resning anført sammanfattningsvis följande.

Både tingsrätten och hovrätten har totalt feltolkat och felbedömt Cecilia Axelssons berättelse när domstolarna funnit att den återgav den faktiska

verkligheten. I själva verket påverkades Cecilia Axelsson av sin omgivning till att tro att hon blivit utsatt för sexuella övergrepp. Vidare har underinstanserna felaktigt bibringats uppfattningen att Cecilia Axelsson led av ätstörningar. Föreställningar som inte har stöd i vetenskap och beprövad erfarenhet har lett domstolarna till uppfattningen att ätstörningar orsakas av sexuella övergrepp, att sexuella övergrepp ligger bakom Cecilia Axelssons symptom på posttraumatiskt stressyndrom och att minnen av traumatiska händelser kan trängas bort för att sedan efter lång tid återkomma. Domstolarna har även bibringats den felaktiga uppfattningen att Cecilia Axelsson hade en besvärlig uppväxt. Därtill kommer att Cecilia Axelssons dikter, vilka domstolarna har ansett ge stöd åt hennes uppgifter om sexuella övergrepp, till stor del bara var plagiat. Slutligen uppgav Cecilia Axelsson vid en läkarundersökning den 1 april 2004 – alltså så sent som bara några månader innan hon gjorde polisanmälan om övergreppen – att hon var oskuld; en uppgift som den undersökande läkaren tog hänsyn till och som medförde att portio inte inspekterades.

Olle Axelsson har som nya omständigheter och bevis åberopat följande.

1. Källkritisk, kronologisk analys av utsagor och uppgifter i hovrättens mål utförd av Lena Hellblom Sjögren, fil. dr och leg. psykolog. Utlåtandet skall styrka att objektiv bevisning, som inte förebringats tidigare, visar att Cecilia Axelssons berättelse saknat stöd i den historiska verkligheten. Utlåtandet skall också styrka att vittnen i rättegångarna utan saklig grund förmedlat en felaktig uppfattning om att Cecilia Axelsson led av ätstörningar och en falsk bild av hennes hemförhållanden. Vidare skall utlåtandet motbevisa en vittnesuppgift om att Cecilia Axelsson led av posttraumatiskt stressyndrom.

2. Sakkunnigutlåtande av Per Södersten, professor i neuroendokrinologisk beteendeforskning, till styrkande av att ett flertal vittnen som hördes i målet felaktigt och mot bättre vetande uttalat att Cecilia Axelssons ätstörningar var en följd av sexuella övergrepp.
3. Sakkunnigutlåtande av Germund Hesslow, professor i neurovetenskap, till styrkande av att hovrätten har haft en felaktig uppfattning om vad som är vedertagen kunskap när domstolen i domskälen uttalar sig om bortträngning av minnen, falska minnen och suggestion.
4. Sakkunnigutlåtande av Ingemar Ingemarson, professor emeritus i obstetrik och gynekologi, till styrkande av att Cecilia Axelssons uppgifter om sexuella övergrepp omöjligen kan vara sanna.
5. Sakkunnigutlåtande av Ulf Åsgård, leg. läkare, med. dr och specialist i allmän psykiatri. Utlåtandet skall styrka att de vittnen, som domstolarna ansåg vara sakkunniga, har uttalat sig helt utanför sin specialistkompetens och på ett ovetenskapligt vis i strid mot beprövad erfarenhet. Vidare skall det styrka att Cecilia Axelsson duperat domstolarna till att tro att hennes dikter var skapade av henne själv medan de i själva verket huvudsakligen var plagiat av kända svenska författares verk.
6. Journalutdrag avseende Cecilia Axelsson från tiden för besök hos barnavårdscentralen till gymnasietiden, inklusive ett utdrag från Helsingborgs lasarett avseende en gynekologisk undersökning av henne den 1 april 2004. Utdragen skall sammanfattningsvis motbevisa Cecilia Axelssons uppgifter om de sexuella övergreppen.

Olle Axelsson har gjort gällande att de nu åberopade omständigheterna och bevisen, om de hade förebringats i brottmålet, sannolikt skulle ha lett till en frikännande dom och att det i vart fall finns synnerliga skäl till att på nytt pröva frågan om han har begått de brott för vilka han har dömts.

Riksåklagaren har sammanfattningsvis anfört följande till stöd för sin ståndpunkt. I brottmålet skedde en noggrann prövning av Cecilia Axelssons berättelse och av den övriga bevisningen. Såväl tingsrätten som hovrätten ansåg enhälligt att hennes uppgifter skulle läggas till grund för bedömningen. Hovrätten har i domskälen utförligt redovisat sin bedömning av hennes trovärdighet och tillförlitligheten av hennes uppgifter. Hennes berättelse om de sexuella övergreppen styrktes av den muntliga och skriftliga bevisningen i målet. Olle Axelsson har mot den bakgrunden inte visat att det finns skäl för resning enligt huvudregeln. Det kan inte heller anses föreligga synnerliga skäl att på nytt pröva frågan om han har förövat de brott för vilka han har dömts.

I det av Olle Axelsson åberopade journalutdraget avseende en gynekologisk undersökning av Cecilia Axelsson i april 2004 finns antecknat att Cecilia Axelsson vid undersökningstillfället var oskuld. Sedan Högsta domstolen förordnat om att riksåklagaren skulle utreda vad som legat till grund för denna uppgift i journalen, beslutade riksåklagaren att återuppta förundersökningen. I den återupptagna förundersökningen har kompletterande uppgifter inhämtats från den undersökande läkaren Catharina Hofte. I ett intyg, dagtecknat den 13 juni 2006, har hon anfört att uppgiften om att Cecilia Axelsson var oskuld var Cecilia Axelssons egen och att den inte relaterade sig till undersökningsfynd. I ett polisförhör den 15 juni 2006 har Catharina Hofte

bekräftat att journalanteckningen byggde på Cecilia Axelssons egen uppgift och att hon inte tittade i slidan och gjorde någon bedömning av om mödomshinnan fanns kvar eller inte.

Den kompletterande utredningen har inte föranlett riksåklagaren att ändra inställning till resningsansökningen.

Olle Axelsson har yttrat sig över den kompletterande utredningen och anfört bland annat att Cecilia Axelssons uppgift om att hon var oskuld i sig har ett stort bevisvärde. Enligt honom ger hennes uttalande vid den gynekologiska undersökningen ytterligare stöd för att hon aldrig blivit utsatt för sexuella övergrepp, och uttalandet ligger helt i linje med vad som framkommer i Lena Hellblom Sjögrens källkritiska utredning.

Högsta domstolens bedömning

Resning till förmån för den tilltalade får enligt huvudregeln i 58 kap. 2 § 4 rättegångsbalken beviljas om någon omständighet eller något bevis, som inte tidigare har förebragts, åberopas och dess förebringande sannolikt skulle ha lett till att den tilltalade frikänts eller till att brottet hänförts under en mildare straffbestämmelse än den som tillämpats. Enligt den så kallade tilläggsregeln i samma lagrum får resning beviljas om det med hänsyn till nya åberopade omständigheter eller bevis och vad som i övrigt förekommer finns synnerliga skäl för att på nytt pröva frågan om den tilltalade har förövat det brott för vilket han dömts.

Olle Axelsson har till stöd för sin resningsansökan bland annat åberopat ett antal utlåtanden för att visa att Cecilia Axelssons i brottmålet lämnade uppgifter om sexuella övergrepp är otillförlitliga.

När det är fråga om trovärdigheten hos en målsägande eller ett vittne måste domstolen alltid göra en självständig bedömning som grundar sig på utredningen i målet i dess helhet.

Cecilia Axelsson hördes personligen under huvudförhandlingen både vid tingsrätten och i hovrätten. Som riksåklagaren anfört skedde i brottmålet en noggrann prövning av hennes berättelse och av den övriga bevisningen. Prövningen resulterade i att hovrätten, liksom tingsrätten, fann att Cecilia Axelsson var mycket trovärdig och att hennes uppgifter vann ett mycket starkt stöd av den övriga utredningen i målet. Hovrätten har i domskälen utförligt redogjort för sin bevisvärdering.

Av den kompletterande utredning som riksåklagaren föranstaltat om med avseende på anteckningen i journalen om att Cecilia Axelsson var oskuld vid undersökningen i april 2004, framgår att anteckningen grundar sig enbart på vad Cecilia Axelsson själv uppgav. Anteckningen bygger alltså inte på resultatet av någon gynekologisk undersökning och ger inte anledning att ifrågasätta Cecilia Axelssons uppgifter om incestuösa övergrepp. Inte heller kan den omständigheten att Cecilia Axelsson inför undersökningen uppgivit sig vara oskuld tillmätas någon betydelse.

Olle Axelsson har gjort gällande att underinstanserna felaktigt gett uttryck för att ätstörningar orsakas av sexuella övergrepp, att sådana övergrepp ligger bakom Cecilia Axelssons symptom på posttraumatiskt stressyndrom

samt att minnen av traumatiska händelser kan trängas bort för att sedan återkomma efter lång tid. Några uttalanden om betydelsen av ätstörningar förekommer dock inte i hovrättens domskäl. I anledning av att psykologen Thomas Gustafsson funnit att Cecilia Axelsson uppfyllt alla rekvisit för diagnosen posttraumatiskt stressyndrom, har hovrätten endast uttalat att en sådan diagnos uppenbarligen är fullt förenlig med Cecilia Axelssons berättelse om sexuella övergrepp från faderns sida. Såvitt avser kritiken mot hovrättens uttalande om minnen framgår av domen att uttalandet inte tar sikte på s.k. återvunna minnen. Enligt hovrätten rör det sig i stället om att Cecilia Axelsson valt att konsekvent låta bli att tänka på det som inträffat, men att hon inte förmått hålla tillbaka sina minnen när dessa åter dykt upp på grund av vissa händelser. Denna beskrivning synes inte vara oförenlig med de uttalanden av Sven-Åke Christianson och Germund Hesslow vilka Olle Axelsson hänvisat till. Olle Axelssons invändning att det är lätt att suggerera fram falska minnen medför ingen annan bedömning än den som hovrätten gjort i det avseendet.

Med beaktande av vad som nu sagts och vad som i övrigt förekommit kan de av Olle Axelsson åberopade sakkunnigutlåtandena inte anses ägnade att ifrågasätta tillförlitligheten hos Cecilia Axelssons uppgifter om de sexuella övergreppen.

Sammantaget kan vad Olle Axelsson åberopat till stöd för sin resningsansökan inte tillmätas sådan betydelse att det kan anses sannolikt att utredningen, om den hade förebringats i brottmålet, skulle ha lett till att Olle Axelsson frikänts eller till att brotten hänförts under mildare straffbestämmelser än dem som tillämpats. Det finns inte heller synnerliga skäl att på

nytt pröva frågan om han har förövat de brott för vilka han dömts. Olle
Axelssons resningsansökan skall därför avslås.

Olle Axelsson resningsansökan avslås

Lennander Blomstrand Pripp

Håkan Lundquist

I avgörandet har deltagit: justitieråden Lennander, Blomstrand, Pripp
(referent), Lundius och Skarhed.

Föredragande revisionssekreterare: Lundquist.

Fotokopians överensstämmelse
med originalet intygas:

Åke Blomstrand